

SIGNE RASMUSSEN

Signe Rasmussen blev født i 1922 på Holme Østergård (Hjulbjergvej 66). Signes erindring indeholder levende beskrivelser af søndagsskole, nytårsaften og ikke mindst gårdliv i 1920'erne og 1930'erne. Erindringen er indsendt af Højbjerg-Holme Lokalhistoriske arkiv.

BARNDOMSMINDER FRA HOLME ØSTERGÅRD

Gården, der oprindeligt var en fæstegård under Marselisborg Gods, kan føres tilbage til 1704. Den var beliggende på P. Langsvej, det vil sige tæt på de øvrige 13 gårde i Holme. I 1811 får den daværende fæster skøde på gård udstedt af Baroniet Marselisborg. I 1874 bliver to bindingsværkslænger flyttet til marken ved Hjulbjergvej, og der bliver bygget nyt stuehus og ny lade.

I 1908 overtager Rasmus Mikael Mikkelsen gift med Rasmine Margrethe Rasmussen (kaldet Mikael og Mine) gården. De får i årene 1911-1930 13 børn, og to af disse er Signe (født 1922) og Anker (født 1923) fortæller i det følgende om deres barndom på gården, som i dag er kendt under navnet "Fritidsgården", Hjulbjergvej 66.

Det følgende er et uddrag af erindringer, som Signe Rasmussen skrev i 1997-1999.

SANGLEGE, RIM OG REMSER

Mor ville gerne have været lærer. Det var der ikke råd til. Hun viste dog sine pædagogiske evner over for børn og tjenestefolk. Meget sjældent blev hun vred, og få er de gange, hun skældte ud. Når hun sad ved symaskinen eller med sit lappetøj og havde de små omkring sig, lærte hun dem små sanglege og rim og remser. Jeg vil forsøge at gengive nogle af dem! Vi gik to og to sammen med krydsede arme og sagde:

Far og mor har givet os lov til at gå på børnestow med en flaske fløde til den gamle jøde, spise fine kager, drikke chokolade
riv rav rus.

Til det sidste rykkede vi hinanden i armene, som vi savede brænde.
Så dansede vi i ring, mens vi sang:

Æbler og pærer de vokser på træer,
Når de bli'er modne, så falde de ned, og så faldt vi ned, hvis vi var modne.

Endnu en, som vi dansede til:

Kringel i krans for Rosenstans kokken er stejt i komfyre jomfruerne er så dyre
kom fili, kom fali, bukkeneje.
Vinde, vind nøglegarn, så fin, så fin som trendegarn for Asta vil vi neje, for Asta
vil vi bukke, for Asta hun skal dreje sig om.

Vi lærte remsen om:

Bette Maren ow Goesholm, hun kocht grød ow rowhalm.
De var hverken sue eller sød, de var hverken hoe eller blød.
Men så A med mi prikstik,
Hwa ska do i min grød å slik?

Så rendt hun op på lowtet og spildt ål hende mjælk Die fand hun en fløwfjer.
Så fløw hun ned i wo guefåes hawe.
Die sad tow pige å malket tow rød køe.
Den jen hed Due, og den åen hed Dej, det ka do sej.

Det hændte ret ofte, at mor bøjede hovedet ned over armen og sov. Hvis hun kunne få lov for vi unger, samlede hun kræfter ved at få fem til ti minutters søvn.

Hjemme brugte vi sækkehåndklæder og forklæder. Håndklæderne skulle vi tørre hænder og fødder i. Skrubforklæderne blev brugt til at skåne bomuldsforklæderne med, når vi havde ekstra snavset og vådt arbejde, for eksempel når vi vaskede spande, og når vi lagde os på knæ og vaskede gulv. I en af vore lege blev sådant et forklæde brugt:

En gammel heks sad på gulvet på et skrubforklæde og ragede rundt for at finde noget. Rundt omkring hende gik hønemor med en flok kyllinger, mens hun sagde:

Jeg snurrer mine kyllinger to tre gange rundt, først for en høg og så for en gøg og så for en lillebitte kukkukuk.

(Hønen): Hwa sejjed do dis og råge etter? (Heksen): Etter gammel stapnol .

Hwa ska do brug den stapnål te?

Te å søj mit skrubforkel med.

Hwa ska do brug det skrubforkel te?

Te å bær brændsel i.

Hwa ska do brug det brændsel til?

Te å læg unde mi grukedel.

Hwa ska do brug den grukedel te?

Te å kog min kyllinge i.

Hue sku do fo de kyllinge fræ?

Lisså godt fræ dæ som fræ nowwe anne.

Ska vi nippes, ska vi nappes.

Og så gik den vilde jagt. Heksen efter kyllingerne, som hønemor forsøgte at skærme.

Vi legede også "Kom hjem alle mine kyllinger" og flere andre.

LIVET PÅ EN GÅRD I 1920'ERNE OG 30'ERNE

Min far ville gerne have været tømrer, men måtte som eneste søn overtage gården. Han blev aldrig den dygtige landmand, der forstod at udnytte jorden til det yderste. Dårlige tider var det også for landbruget i 20'erne og 30'erne, og der var mange munde at mætte, så det var vel ikke så underligt, at han i perioder havde svært ved at holde humøret oppe. Men ordensmenneske var han til fingerspidserne. Køerne blev strøet og striglet, og stalden blev fejjet, og dog var der altid tid til en snak med naboer og venner.

Når jeg skriver om de ting, der blev gjort om lørdagen, skal det tages med forbehold. Når der var noget vigtigt markarbejde, gik det naturligvis frem for noget andet. Det gjaldt både indendørs og udendørs arbejde. Om lørdagen skulle stenbroen fejes, alle havegange skulle rives, og inde skulle alle gulvene vaskes. Vi lå på vore knæ med skrubforklæde på og skurede ganggulvet, og derefter fik ganggulvet en tur. Komfuret skulle pudses, og messingringen og messing- og kobbertøj, som hang på væggen, skulle pudses med Brasso. Desuden havde vi havde vi knive og gafler og til tider skeer, der skulle pudses – de første med smergellærred. Der var ikke noget, der hed rustfrit stål, som man bruger i dag. Når vi kunne få tid, var der altid nogle skabe, der trængte til en omgang. Til slut fik bryggerset en ordentlig omgang. Så var vi klar til at holde søndag. Jeg mindes fars bemærkninger, når der blev gjort rent: "Det er sgu ingen nøtt te." Han var ligeglad med sæbe og vand, bare der blev holdt orden.

Når far hentede mælkepengene, traf han ofte venner og bekendte, og det var ikke ualmindeligt, at tiden trak ud, inden han nåede hjem, ikke altid lige ædru. Mor lavede ham nogle gode kartofler. De var brasede og skulle helst være brændt lidt på. Det brændte kaldte far for skowwe. Han fik også nogle gode mellemadder og var, så vidt jeg husker det, glad. Han har nok på disse tidspunkter glemt sine økonomiske besværligheder. Det var på sådanne dage,

han kom med små gaver til os børn. Når han havde spist, kunne det hænde, han tog harmonikaen frem og spillede, og så blev der stillet op til dans.

Til daglig var det ikke altid lige sjovt. Vi spiste meget enkelt, det vil sige der som regel var en forret, som bestod af mælkegrød, vandgrød, vælling eller sødsuppe. I de varme sommerdage fik vi tykmælk, kjørom, koldskål eller frugtgrød, og så var der hovedretten, som næsten altid var kartofler, salt flæsk og løg- eller persillesovs. Ind imellem, særligt om vinteren, fik vi vandmad. Det kunne være hvidkålssuppe, grønkålssuppe eller gule ærter. Det var kogt på salt, udvandet flæsk, og vi unger brød os absolut ikke om det. Hvis vi ikke ville spise maden, kunne mor finde på at sætte den til side, og vi måtte så ikke få anden mad, før vi havde spist op. Hvis der blev mukket for meget ved bordet, blev far så gal, så han befalede: "Signe hent kjæppen!" Så måtte jeg hente spadserestokken. Så slog han ned i bordet, så tallerkenerne dansede. Vi unger sad altid med det inderlige ønske, at han ville ramme ned i en tallerken. Jeg kan ikke huske, om det fik os til at spise, men der var vel lidt mere ro.

Vi havde også hyggelige måltider, og om søndagen fik vi ønskemad; det vil sige frikadeller, bøf eller lignende. Far holdt meget af hestebøf og købte tit kød med hjem fra sine byture. Løgene havde vi selv og selvfølgelig kartoflerne, og hestekødet var nok billigt. Vi fik også dessert. Det kunne være budding kogt af mælk og et pulver og måske lidt ekstra romessens, og der var god saftsovs til. En gang imellem fik vi trikolore, hvilket var en slags chokoladebudding. Til påske spiste vi citronfromage, og enkelte gange lavede mor is. Det kunne kun lade sig gøre, når det var vinter og sne. Så blev et stort fad sne blandet med salt og i bedste fald kunne det fryse iscremen. Det var virkelig festdessert.

GÅRDEN SOM LEGEPLADS

Gården var en dejlig legeplads for en flok børn – især engen, mosen og læbæltet.

Engen, som lå øst for gården, var i sin tid en tørvemose med flere tørvegrave. I min tid var der kun én tørvegrav. Den var fyldt med vand, og der var

hundestejler, skøjteløbere og vandkalve med mere. Over vandet sværmede guldsmede og de blå guldsmede, som vi kaldte "fandens rideheste". Det skyldtes, at de næsten altid hang sammen to og to. Ved vandhullet holdt drengene til. Jeg selv fandt og plukkede blomster. Der var forglemmigejen, som groede på udløbet af dammen. Der var engnellikerod, engkarse, engkabbeleje og den allerfineste, nemlig blå storkenæb, som stod ved opkørslen til haldet. De små måtte ikke gå i engen uden følgeskab.

Mor har fortalt, at Christen og Niels, mens de var små, var gået derned. Da hændte det, at Christen faldt i vandet.

Han kom op igen, men turde ikke vise sig for far og mor, så han krøb op på høloftet og gemte sig der. Man ledte og ledte og spurgte til sidst Niels, om han dog ikke havde set Christen. Han svarede: "Han er nu nok faldt i tårgraven, men læ vos nu vent å si te i muen!"

Nord for gården lå Hwimuesen, som vi kaldte den. Egentlig er oversættelsen vel Hvidmosen. Jeg har tænkt en del over det navn. Jeg ville meget hellere oversætte det ved Viemosen. Jeg kan levende forestille mig, at der har været et offersted der.

I mosen var der et meget dybt vandhul. I det svømmede karusser. Det var spændende at fange dem. De dumdristige drenge sprang over vandet, som efter min hukommelse må have været flere meter bred. Jeg mindes ikke noget uheld i den forbindelse. Her i mosen var der andre spændende planter. I vandet groede bukkeblad og vandrøllike. I græsset groede døvnælder og den fine kæruld. I alt fald var der siv i en af moserne. Mor var genial. Hun flettede flere ting af sivene. Det, jeg bedst husker, er små bitte stole, som vi så legede med.

Dammen ved gården var dengang meget større end senere. Ved vintertid nåede vandet næsten hen til vejen. Vi havde jernringe under træskoene. Så løb vi da og gled fra den ene ende af dammen til den anden. Foruden slæde og kælke havde vi de små ståslæder. Der var lige plads til træskoene på dem. Vi havde en pigkæp, som vi huggede i isen, og på den måde kom vi frem med stor fart. En pigkæp var et skaft med en jerndippedut i enden. Vi havde megen glæde af isen. Men de store drenge vidste noget, der var bedre. De huggede

isen i stykker, i skuder som de kaldte dem. Så sejlede de rundt på dem. Frode fortæller, at de sprang fra den ene til den anden. Far var hysterisk med våde fødder. Han var nok bange for, at vi skulle blive syge. Det var jo én ting, men det var også besværligt at få de sure sokker eller lange strikkede strømper tørre. Vi havde kun komfur og kakkelovn at tørre ved. Jeg gad vide, hvordan mor har fået tørret babytøjet. Der har nok været spændt snore ud i både køkken og stue. Jeg følte, der var noget farligt med de skuder, men jeg har dog fået nogle ture. Måske var det lidt af et under, at vi ikke kom alvorligt til skade ved vore forskellige lege. Engang drillede vi Anker med, at han ikke turde malke tyren. Det ville han ikke have siddende på sig, så han gik til sagen. Det kunne nemt være gået rent galt. Tyren sparkede ham, så han fløj helt over og ramte muren, hvilket vil sige en to-tre meter. Hvor ondt det gjorde, ved jeg ikke. Jeg tror ikke far og mor hørte om den leg.

I læbæltet kunne man opleve meget. Anker og Erling sprang fra træ til træ som nogle andre aber. Frode havde sin egen lille have med gulvej og porcelænsblomster. Der var mirabelletræer, og vi kunne spise os en mavepine til. Det allerbedste var dog nøddehegnet. Når der om efteråret blev kørt roer hjem, var vi som regel et par unger, der skulle læsse af, mens karlen kørte med den anden vogn efter et nyt læs. Hvis vi skyndte os, kunne vi få et lille pusterum mellem læssene. Så gik vi på nøddetur. Lige meget hvor ofte vi ledte og fandt nødder, kunne vi altid nogle, når vi kom næste gang. Vi kunne gå ind til mor og få en håndfuld varme, og somme tider stegte hun æbler i en blik tallerken, som stod på ringene i kakkelovnen. Åh, hvor de smagte godt!

SØNDAGSSKOLE

Frelsens Hær var kommet til Holme. Der ville blive søndagsskole for børn hver søndag formiddag. Om vi ville med? Der var ikke så meget at tænke på, vi ville da blive fri for arbejdet derhjemme. Asta påstår godt nok, at det var sagen, der interesserede. Vi mødte op ligesom de fleste børn fra byen. Der blev naturligvis fortalt historier fra bibelen, og vi lærte en masse opbyggelige sange, altid med kvikke melodier. For eksempel:

Han har kastet alle mine synder bag sin ryg,
Han ser dem aldrig mer', han ser dem aldrig mer'.
Han har kastet alle mine synder bag sin ryg, han ser dem aldrig mer'.
Thi som østen er fra vesten, er de langt fra mig, er de langt fra mig, er de langt
fra mig.
Thi som østen er fra vesten, er de langt fra mig, han ser dem aldrig mer'.

Vi fik gaver for at møde flittigt op. Engang fik vi en kop. Den var med bred
guldkant, og vort navn var skrevet med guld. Sommetider fik vi en ske eller
gaffel. Nogle gange blev der arrangeret udflugter for os. Turen til Silistria
glemmer jeg ikke. Den har en forhistorie. Vi havde i den vestlige del af haven
nogle gamle, høje blommetræer med nogle vidunderlige blomster. Hvordan
jeg er kommet op i træet, husker jeg ikke, men en gren knækkede, og jeg faldt
ned på ryggen. Jeg slog mig meget og kunne slet ikke få luft. Grete og mor bar
mig ind, og mor ville have sendt bud efter lægen. Det fik jeg hende fra. Næste
dag skulle vi på udflugt, og jeg ville med. Det var en af de drøjeste dage i mit liv.
Men igennem kom jeg da.

NYTÅRSAFTEN

Nytårsaften og nat blev i år 1997-1998 fejret med pomp og pragt. Aldrig før er
der på en nytårsaften fyret så mange raketter af. Flot så det ud; men så kommer
de gamle bondegriller op i en! Hvad må det ikke have kostet?

I min barndom for 65-70 år siden gik det anderledes til.

Efter den gode mad samledes familien om juletræet til dans og salmer. De store
drengene kunne ikke dy sig. Indimellem tændte de skrubbudser, som for ud og
ind imellem benene på os. Der var ingen gulvtæpper dengang og kun få
polstrede møbler. Småpigerne var bange for skyts, men viste det naturligvis
ikke, for så ville drengenes drillerier blive endnu værre. Der blev også fyret
kanonslag af og masser af små kinesere. De allermindste sad på snor og kunne
købes meget billigt. Det meste af skyderiet foregik dog udendørs.

Vi havde mange andre fornøjelser på en nytårsaften. Vi måtte blandt andet
gemme ting og sager. Det var en meget udbredt fornøjelse for eksempel at
gemme dyner. Vi havde i trediveerne en karl, der hed Robert. Han var mulat og

var absolut ikke uden temperament. Min søster og jeg havde drillet ham med, at vi ville gemme hans dyner. Det skulle han nok forhindre, sagde han. Inden han tog i byen, sømmede han karlekammervinduerne til. Vi fik fat i en tang og trak sømmene ud – desværre ikke uden at få knust en rude. Han blev selvfølgelig ude af sig selv af vrede, da han kom hjem og opdagede, at dynerne var væk. Han brasede ind i værelset, hvor min søster og jeg lå, og tog på vej. Han beskyldte os for indbrud, hvad manden jo også havde ret i, skældte ud og forlangte sit sengetøj. Jeg husker ikke enden på historien; men i al fald lod han os være. I dag forstår jeg godt hans vrede. Komme hjem til et hundekoldt værelse – (der var jo ingen varme i karlekamrene dengang) – og så ingen dyner!!!

I Holme hændte det engang, at nogle unge mennesker havde skilt en arbejdsvogn ad. De fik delene op på et stråttækt tag og fik samlet vognen der. Det var meget almindeligt at hejse ting og sager op i flagstængerne. Det kunne være et juletræ; men det hændte også, at W.C.-tønden hang der med eller uden indhold!

Vi slog potter for døren, hvilket vil sige gamle revnede eller ituslåede krukker og fade og lignende. Det kunne give et ordentligt rabalder. Vi havde også propper, som kunne give væmmelige lyde, når vi gned dem mod ruderne.

Smådrengene havde hundepistoler med propper til at skyde med. De mindste og pigerne havde knaldhætter og dertil hørende skydere.

Det var altid skik og brug, at bagdøren, som jo ellers altid stod åben, skulle låses denne aften. En jernstang blev slået for; men eftersom man ikke var vant til at låse, kunne det glemmes. Engang hændte det, at en stor gryde kogte kartofler forsvandt, lige før den skulle spises. Min mor skjulte altid selv sin kaffekande, idet det var en yndet sport for os at gemme den.

Både far og mor var med på løjerne og blev aldrig vrede.

Engang besøgte nogle af vi børn Thomas Neergaards. Det var med hundepistoler, og hvad vi kunne finde på at lave halløj med. De kom ud og fangede os, og vi kom ind og blev trakteret med kager og andet godt. Dette vidste vi på forhånd. Andre steder blev folk gale, når vi kom, og så flyttede vi benene betydeligt hurtigere.

Der var næsten ingen grænser for, hvad vi måtte denne aften. Selv børnene

kunne for eksempel tillade sig at putte en håndfuld nøddeskaller ned på ryggen af en voksen, hvis de kunne se deres snit dertil. Dog var der visse uskrevne love for, hvad vi tillod os.

Engang fik vi hjemme besøg af en flok "hvalpe" – vistnok fra Aarhus. De kendte ingen grænser og opførte sig som bøller. På et eller andet tidspunkt løb de efter min bror Anker, som skulle kanøfles. Men Anker var en hurtigløber, og desuden var han snu. Han løb omkring hønsegården med flokken efter sig. Anker vidste, at der her var nogle udgravninger i form af dræningsgrøfter. Dem sprang han over; men et par af forfølgerne, der ikke kunne se dem i mørket, dumpede ned i de mudrede huller. Så hørte vi ikke mere til "hvalpene".

Signe Rasmussen, Hjulbjergvej 5, 8270 Højbjerg.